

OTEVŘENÁ KLEC

... JAKO PTÁČE UNIKLI JSME
Z PASTI PTÁČNÍKA

Láska, která nic nežádá zpět

V červnu 1990 telefonovala Zdena. Alice dostala na ulici srdeční záchvat a je hospitalizovaná u Milosrdných bratří. Diagnóza? Špatné srdce, zničené ledviny, vysoký krevní tlak. Alice pobyla v nemocnici asi měsíc a potom ji přesunuli na Červený kopec do Léčebny pro dlouhodobě nemocné. Měla teprve jednačtyřicet roků, ale ocitla se mezi těžce nemocnými stařenkami. Už se jí nikdo neptal, jestli chce, nebo nechce a ona už také neměla sílu si dupnout. Na Červeném kopci v té době pracovaly řádové sestry a to bylo jediné, co Alici těšilo. Poprvé jsme ji navštívili v horkou srpnovou neděli. Honza se Zdenou nás předběhli, takže jsme je zastihli, jak přešlapují u Aliciny postele. (Bylo výsadou českého zdravotnictví, že návštěvy u nemocných zpravidla stály, protože se s židlemi pro hosty nepočítalo.)

Bouřlivě jsme se zdravili a setkání proběhlo podobně jako Kurzíky u nás doma. Alice se opět trochu vyťahovala farářským původem a chvílemi byla Lízou Doolittlovou a chvílemi Mam'zelle Nitouche. Myslím, že sebe i nás předváděla před celým pokojem.

„Víte, že jsem chtěla být řádovou sestrou? V šedesátých letech jsem si dokonce napsala do broumovského kláštera. Matka představená mi odpověděla, že by mě vzaly, ale mají zakázáno oblékání hábitů. A to mi vadilo, protože hábit se závojem se mi líbil ze všeho nejvíc.“

„Hábit by z tebe asi jeptišku neudělal,“ smáli jsme se, ale Alice se nedala zdržet.

„Já vím, a brzy na to jsem se seznámila se Zlíňákem a to se mi klášter rázem vykouril z hlavy.“

„Co Zlíňák, ví, že jsi tady?“ zajímal se Pavel.

„Právě mu píšu lístek.“

„To rozhodně udělej, osobně ho hodím do schránky. Toho člověka bych rád poznal.“

Alice tedy dopsala rozepsaný vzkaz a psaníčko jsme vzali s sebou na nádraží do schránky.

„Víš, Alice, řádovou sestrou sice nejsi, ale možná tu pro všechny ty babičky přece jen něco udělat můžeš,“ prohlásila Zdena, a pak jsme se pomodlili a rozloučili.

Odcházelí jsme společně ze staré budovy a přemýšleli jsme nahlas. Jestli je neradostná lékařská prognóza pravdivá, pak má Alice před sebou už jen pár měsíců života a je nejdůležitější ji živit Božím slovem. Rozdělili jsme se. Zdena s Honzou ji budou navštěvovat v týdnu, my v neděli. Tím skončila naše společná skupinka – už nikdy jsme neměli příležitost ji obnovit. Ale na druhou stranu to bylo asi to nejlepší, co jsme pro Alici mohli udělat.

Při nedělních návštěvách jsme se my tři velmi sblížili. Podzim 1990 byl krásný a teplý, jakoby nám i počasí chtělo dodávat odvalu ke všem novým krokům. Dokud hřálo slunce, sedávali jsme venku na lavičce v nemocničním parku, oblékajícím se do zářivých podzimních barev. Četli jsme Písmo, modlili jsme se a povídali si. Alice se otevírala. Víc a víc se modlila k Bohu vlastními slovy a krok za krokem vyznávala své životní úlety, krok za krokem ji Boží slovo proměňovalo.

Poté, co přišel pozdrav i od Zlíňáka, Alice rozkvetla a ožila. Zlíňák nic nabízel, dokonce se na pohlednici neobjevil ani příslib návštěvy, jen popřál brzké uzdravení, ale Alici to kupodivu stačilo. Já osobně docházela k závěru, že tento vztah je spíš jejím snem než oboustrannou skutečností, ale Alice ze svého snu žila.

Na podzim, sotva jsme vešli do dveří, ohlásila:

„Paní doktorka si mě pozvala na pohovor. Prý už nemůžu bydlet sama a budu muset do domova důchodců. Nabízeli mi něco mimo Brno, ale to jsem rezolutně odmítla. Své náboženské obce se za žádnou cenu nevzdám. No, snad mi v domově důchodců dají vlastní pokoj, když jsem tak mladá,“ vzdychla. Bylo vidět, že se jí vyhlídka na budoucnost stále ještě nelíbí, ale pomalu ji přijímala.

„Tak jsem to podepsala,“ ohlásila nám za týden.

„Podepsala a co?“ nedokázali jsme se rychle zorientovat.

„Přece domov důchodců. Dají mě do Bohunic, abych mohla jezdit do města do kostela. Jsou tam prý malé pokojíčky. Ale nebude to dřív než za rok.“

Neodvážili jsme se zeptat, jestli ten rok prožije Alice tady na posteli, mezi umírajícími. První mrtvou stařenku nám hlásila Alice s rozechvělým hlasem, ale stařenky umíraly často a na jejich místo nastupovaly další, ještě ubožejší. Za Alicí docházela paní farářka v sutaně, podávala jí Večeři Páně a babičky byly při tom. Některé dojatě pozorovaly, jiné se zatvrzele odvracely. Jedna stará paní se pomátla.

„Odvezli ji do blázince,“ prohlásila Alice s ledovým klidem. Nevím, jestli klid předstírala, ale zdálo se, že si pomalu zvyká. Při loučení však hrála vždy. Tu byla Líza, tu Mam' zelle, tu Jana Eyrová a jindy Manon. Uměla celé dlouhé pasáže z děl klasické literatury nazpaměť a já začínala rozumět, že všechny tyto převleky jí pomáhají nést její osud.

V listopadu se počasí zlomilo. Na cestě do nemocnice nás chytila průtrž, přišli jsme jako hashrmani. Alice už nás vyhlížela. O modlitební skupině na lavičce v parku nemohlo být ani řeči, ale v pokoji útulně hřálo ústřední topení. Přenesli jsme své maličké improvizované bohoslužby na Alicinu postel.

V té době kolem Alice ležely jen samé těžké případy. Staré ženy se už tělesně neovládaly a sestry je měly oblečené do jakýchsi kojeneckých košilek do půl pasu, říkalo se jim „andělíčci“. Nechtěně jsme občas zhlédli ubohou nahotu lidského těla. To, na čem si všichni tak zakládáme, dostává na konci života podobu bledně chatrnou.

Staré ženy bývaly zlé. Proklínaly sebe, Boha i celé okolí. Právě v této nemocnici jsem pochopila, že vydat se Pánu Ježíši je třeba včas. Dokud ho můžeme poznat a milovat celou svou bytostí – myslí, silou i srdcem. Pokud Ježíše člověk celý život odmítá a vysmívá se mu, na stáří, když už je vše těžké a mozek dobře nepracuje, je obrácení k Bohu složité, ne-li téměř nemožné. Snažili jsme se některým z těch ubohých žen sloužit ke smíření s Bohem i s lidmi, ale setkávali jsme se většinou jen s výsměchem.

Alici však měly všechny rády.

To bylo zajímavé. Alice, která si ve čtyřicítce tak ráda hrála na malou holčičku, v očích stařenek holčičkou byla. Všechny jí tykaly a ona mezi nimi jako holčička pobíhala na oteklých nohách a pomáhala, sotva jí srdce a dech stačily.

„Někdy na ně musím být ostrá. Se všemi to po dobrém nejde,“ tvářila se důležitě, ale dělala viditelné pokroky. Z rozmazleného, na sebe zcela soustředěného, velkého děcka se měnila v soucitnou služebnici.

Zatímco ona duchovně rostla, já padala. Chodili jsme za ní už tři měsíce každou neděli a naše všední dny byly také nabitě. Pavlova maminka se připravovala na operaci kyčelního kloubu, Pavlova stará kolegyně a přítelkyně z ČHMÚ, které jsme s Pavlem zprostředkovávali jakousi pečovatelskou službu, slábla každým dnem a byla na nás zcela odkázaná, moje maminka bojovala v Chocni za navrácení rodinného majetku a právem si stěžovala, že jí nepomáhám. Ještě pořád jsme občas jezdili na přednášky a já natáčela s Jiřím Dedeciusem pro TWR. Psala jsem učebnici pro Evangelickou akademii, vedla jsem novou skupinku a samozřejmě jsem denně vařila, protože bez domácího stravování bychom z Pavlova platu v žádném případě nevyšli. Případala jsem si jako panenka natažená na péro, které už už dojde dech. Po operaci tchyně, když jsme již třetí neděli absolvovali dvě nemocnice naráz, jsem to nevydržela:

„Otče, skoro se mi zdá, že všechny ty druhé máš raději než mne. Já už nemůžu, Pane!“

V pondělí přišel balíček z Kostnických jisker. Jana H., sama trvale upoutaná po těžké nemoci na lůžko, mi posílala misijní materiály. Dělala to pravidelně, takže už ani nepsala žádný průvodní dopis, jen k letáčkům přihodila známou pohlednici se dvěma ptáčky přitulenými k sobě, na kterou se podepsala. Pohlednici jsem dobře znala, sama jsem ji mnohokrát posílala.

„Jana je milá,“ pomyslela jsem si, zatímco jsem balíček odložila a odcházela jsem zpět ke sporáku. Ale v tom mě zastavil vnitřní neslyšný hlas.

„Vrať se a přečti si pořádně verš pod obrázkem, ten ti přece posílám JÁ.“

VŠELIKOU STAROST UVRHNĚTE NA NĚJ, NEBOŤ ON MÁ PÉČI O VÁS.
(1Pt 5,17 K)

Zůstala jsem ohromeně stát nad kuchyňským stolem. A pak jsem se rozeběhla do pokoje a vrhla se na kolena.

„Děkuji ti, drahý Otče, děkuji, že o mně víš. Odpusť mi mou včerejší výčitku. Děkuji Ti, Pane Ježíši, že jsi tak dobrý a nenecháš mě padnout.“

Na jednu stranu jsem se styděla za svou nedůvěru, ale na druhou stranu mě oblévalo teplo úžasného štěstí. BŮH O MNĚ VÍ, BŮH MĚ MILUJE, BŮH I O MNE PEČUJE.

Ano, žila jsem tenkrát tak jednoduše a prostě. Boží slovo jsem brala jako Boží hlas a ono mi dodávalo všechnu potřebnou sílu. Kéž by mi Boží slovo nikdy nezevšednělo.

V kuchyni zasyčela polévka, ale doběhla jsem včas. Přetekla jen maličko.

V lednu 1991 odešly z Léčebny pro dlouhodobě nemocné na Červeném kopci řádové sestry. Dostaly jiné úkoly. Pro Alici to byla velká rána, ale nesla ji statečně. Z vánoční návštěvy u bratra si přivezla magnetofon a pouštěla si různá kázání a přednášky. I naše přednášky. Venku padaly velké vločky sněhu a pokrývaly zahradu léčebny tlustým kobercem. V nemocničním pokoji hřálo ústřední topení a Alice si přála slyšet, jak jsme se s Pavlem seznámili. Potom nám vyprávěla o svém vztahu ke Zlíňákovi.

Ačkoliv jsem ji před tím podezřívala, že si některé věci vymýšlí, její vztah k tomuto muži byl skutečný a hluboký. Zřejmě jí kdysi dal nějaké naděje, ale pak své city přehodnotil, kdežto Alice ne.

Zlíňák byl její jediná láska – první a poslední. Dala do ní všechno a k mému údivu vůbec nic nežádala zpět. Možná od počátku tušila, že si ji ten člověk nikdy nevezme, ale milovala ho a to láskou trpělivou, laskavou, láskou, která nezávidí, nepočítá křivdy, nehledá svůj prospěch a nenechá se vydráždit. Její láska tomuto muži bezmezně věřila a stále v něho doufala. Byla to láska hluboká a vytrvalá.

Když mi o svých citech vyprávěla, držely jsme se za ruce a obě jsme hořely ve tvářích. Dívala jsem se Alici do očí a zdála se mi krásná.

„Alice, ty jsi úplně jiná, než jsem si myslela,“ hladila jsem ji po oteklých prstech.

Měřila si mě vážným, hlubokým pohledem:

„No, ano! Nosím masku. Celý život jsem musela nosit masku. Víš, kdybych ji neměla, rozsápali by mě. Mysleli si o mně, že jsem hloupá. Ale já nejsem zůstala. Jen se těžko vyjadřuji a také jsem nepobrala moc krásy. Ale našla jsem si svou zbraň. Když jsem viděla, jací jsou, začala jsem jim říkat pravdu do očí. Útok je nejlepší obrana.“

„Za to tě asi nikdo moc rád neměl,“ odtušil Pavel, který postával zpola opřený o roh postele a tiše nás poslouchal. Rozesmál nás.

„Máš pravdu,“ zajiskřilo Alici vítězně v očích. „Ale to bylo právě to pravé. Dokázala jsem zaútočit ve chvíli, kdy to nikdo nečekal a tak si na mě dokonce dnes nikdo netroufá. Někteří se mě dokonce i trochu bojí.“

„Ze začátku jsem se tě bála i já,“ utrousila jsem. „Ale, jak jsi odevzdala život Pánu Ježíši, začala ses měnit.“

„On mě změnil,“ povzdychla si Alice.

„Možná bys měla odpustit všem lidem, kteří ti nerozuměli, a proto ti ublížili. Masku nepomůže, před Bohem se maska nosit nedá.“

„Já vím, já vím,“ pokývala hlavou a najednou se nám zdála nesmírně unavená.

Scházeli jsme zasněženou ulicí z Červeného kopce směrem k Vídeňské třídě a já se nemohla odtrhnout od poznání, že Alice znala beznadějnost své lásky a přesto Zlíňáka milovala a to bez jakýchkoliv nároků. Nosila své masky, ale pod maskou milovala.

Ptala jsem se sama sebe, jestli jsem někdy někoho milovala stejně bezvýhradně? A miloval snad někdo mne, bez nároků, abych mu lásku splatila?

Nepohledná, zadržávající Alice to dokázala. Pravda, neuplatňovala tuto lásku ke všem, to rozhodně ne, ale k jednomu člověku to dokázala. A láska přikrývá množství hříchů.

Velikonoce připadly na konec března a ještě dlouho po nich byla zima. Na jaře jsem nastydla a skončila jsem v posteli. Pavel jel navštívit Alici sám, ale vrátil se s obavami. Podle všeho krvácela a čekala ji nějaká ženská operace.

„Moc po tobě toužila. To víš, já jsem jí v takové situaci moc platný nebyl.“

Ne vždycky rozumíme Božímu plánu. On je skutečně žárlivě milující. Všimla jsem si toho již dřív.

Jsou situace, kdy si přeje, abychom nebyli závislí na žádném člověku, jen na něm. Zatímco já jsem ležela v posteli a prolévala se litry čaje, Alice bojovala svůj boj víry.

„Víš, když jsem tam seděla proti bílé zdi a čekala, až mě zavolají na narkózu, opravdu jsem neměla nikoho jiného než Pána Ježíše. Ale pak se otevřely dveře a objevil se mladý pan doktor, položil si mě na stůj, dal mi injekci a na jednu jsem šla se svým drahouškem Zlíňáčkem na Dívčí hrady a měla jsem na sobě bílé kalhoty a modrý šusták jako před deseti lety. Probudila jsem se až na pokoji,“ vyprávěla mi další týden.

Jaro konečně zahřálo Brněnské ulice a v nemocničním parku rozkvétaly krokusy, modřence, hyacinty a po nich tulipány, narcisy a pomněnky. Už zase jsme sedávali na lavičce a zatímco ptáci svými písněmi velebili Boha, Alice se modlila za spasení svého přítele. Její tělo chátalo den ode dne, ale její vnitřní člověk sílil. Žasla jsem, co Bůh může vykonat na charakteru člověka za pouhých devět měsíců.

Na přelomu května a června zazvonil telefon.

„Volám jen tobě, zítra mě stěhují do domova důchodců v Bohunicích.“

Byla tak rozrušená, že ani neoktala.

„Neboj se, Alice, Pán Ježíš se stěhuje s tebou a my za tebou v neděli přijedeme.“

Bohunický domov důchodců – malá čtyřpodlažní kostka na rušné ulici.

Alice sdílela maličký pokojíček se starou paní, která den před tím spadla z postele a teď měla obličej plný modřin. Pokojíček byl tak miniaturní, že se sem vešla jen dvě lůžka těsně za sebou, dva noční stolky, dvě maličká křesílka a židle, která sloužila za toaletu.

Tady bude Alice žít než si ji, Pane, vezmeš k sobě?

Proti nemocnici měl však tento „domov“ přece jen dvě výhody.

Každý den v deset hodin dostávaly klientky skutečnou černou kávu a Alice měla dovoleno vyjet dvakrát týdně do města.

Tyto dvě maličkosti pro ni byly tak velkým darem, že štěstím přetékala.

Vyjížděla ve středu a v neděli. Ve středu do města, v neděli na bohoslužby.

Tím se měnila i naše služba. Alice se z bohoslužeb vracela šťastná, ale natolik unavená, že zbytek dne prospala. Naše miniaturní nedělní sdílení u Božího slova končilo. Alice už zase měla obecenství s církví, kterou milovala. Dokonce se zúčastnila i slavnostního uvedení biskupa Štěpánka do funkce patriarchy církve a seděla v kostele v přední řadě. Tak velkorysý je náš Pán. Dává nám to, co si přejeme z celého srdce. Alice si velmi přála být u této události a byla.

V červnu jsme měli s Pavlem mnoho práce a za Alicí jsem se dostala až po jejích narozeninách.

Našla jsem ji v jídelně. Byl horký den a Alici se v suché, rozpálené, panelové, místnosti špatně dýchalo.

„Mám strach z léta, tady to bude strašné.“

Ano, stará nemocnice na Červeném kopci s prostornými pokoji, vysokými stropy, s velikými okny a chladnými místnostmi v létě, byla pro nemocné možná daleko příjemnější než malé pokojíčky s nízkými stropy.

„A co Zlíňák? Píše?“

„Nepíše, ale to nic, on se určitě ozve.“

Na chvíli se odmlčela:

„Nevím, co bude dál...“

Co se skrývalo za tou větou?

„Alice, dnes ráno jsem si četla 23. Žalm. Nemám ti ho také přečíst?“

Nemluvila, jen kývla hlavou a kapesníkem si otřela upoceně čelo.

Četla jsem zvolna, až jsem se dostala k pasáži: „*I kdybych šel roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, tvá hůl a berla mě potěšují...*“

Pane Bože, to je, jako bych ji připravovala na smrt, lekla jsem se sama sebe a rychle jsem se vrhla na vítězný akcent veršů: „*Prostíráš mi stůl před zraky protivníků, hlavu mi olejem potíráš, kalich mi po okraj plníš. Ano, Hospodinova dobrota a milosrdenství mě budou provázet po všechny dny méhožití, do Hospodinova domu se budu vracet do nejdelších časů...*“

Alice znovu pokývala hlavou a pak jsme se pomodlily.

Šla mě doprovodit chodbou až ke schodišti.

„Přijď zase a řekni Pavlovi, že se mi po něm stýská. Doufám, že nežárliš?“ zasmála se.

„Možná trochu ano,“ zasmála jsem se s ní.

S Pavlem jsme za Alicí vyrazili až v to nádherné letní volno, za které vděčíme panu prezidentovi Havlovi – o svátku Cyrila a Metoděje, na nějž navazuje svátek mistra Jana Husa.

Alicina postel byla převlečená a dokonale ustlaná.

„Slečna Alice už tu nebydlí?“ zeptala jsem se nechápavě.

Stará paní na druhém lůžku se na mě udiveně podívala a pak zakroutila hlavou.

„Ona přece umřela. Měla padoucnici. A já jsem tu pořád.“

Zdálo se mi, že nechápu, co řekla.

„Věříte v Pána Ježíše?“ zeptala jsem se.

„Ano, věřím,“ chytila mě ta paní za ruku. „A denně se modlím, aby si mě vzal k sobě. Tady je to jen čekání na smrt. Dřív to bylo jiné, moje babička dožila u své dcery. Jezdila jsem tam na prázdniny. Tady je to jen čekání na smrt.“

„Poproste Pána Ježíše, aby vám odpustil všechny hříchy a vysvobodil vás odsud.“

„Ano,“ kývala poslušně hlavou, „poprosím.“

A obě jsme měly slzy v očích.

Od sestry v kanceláři jsme se s Pavlem dozvěděli, že Alice zemřela někdy uprostřed týdne a pohřeb bude mít příští středu. Ale my jsme odjížděli do Kroměříže na manželská setkání a pohřbu jsme se ani nezúčastnili.

Cestou z Bohunic mi bylo úzko. Často jsem reptala proti této službě, připadala mi nad mé síly i schopnosti. Ale navzdory reptání se mi Alice stala čímsi drahou. Jenže jsem jí to zapomněla říci.

Na Masarykově třídě jsme potkali udatného reka Hospodinova Jiřího.

Z psychiatrické léčebny se už vrátil a vypadal dobře.

„Zase vidím jedny smutný křesťany. Pavle, Marie, co je vám?“

„Jedeme z domova důchodců. Alice zemřela.“

„To byla ta rázná husitka?“ Jiří se zamyslel a pak proti mně vystřelil ukazovákem, jak mívával ve zvyku.

„Buď jsi ji milovala a bude ti chybět, a pak breč! Nebo věříš, že odešla k Bohu a je to pro ni lepší, a pak se raduj! Křesťané mají buď plakat, nebo se radovat. Nedomrlí, smutní křesťané jsou ti, co vědí, že nesplnili všechno, co měli a mají výčitky svědomí, protože se bojí sami o sebe.“

„Máš pravdu, Jiří, vážně máš pravdu,“ rozesmála jsem se. „Po celou dobu, co jsem Alici znala, jsem se hlavně bála sama o sebe. A možná se bojím ještě teď.“

„No, dobře, dobře, tak popřejme Alici věčný pokoj a pojďme na zmrzlinu. Co říkáš, Jiří?“ smečoval naše hluboké řeči Pavel.

„No, zmrzlinu bych si dal,“ zakoulel očima udatný rek Hospodinův.

Lízali jsme na náměstí Svobody zmrzlinu, oplatky jsme drobili holubům, těšili jsme se z krásného dne a chválili jsme Hospodina, dobrého pastýře.

Nenechal Alici žít rok, pět, deset let v tom malém těsném pokojíku. Vzal si ji k sobě. Už je doma. Kéž nám Pán dá sílu obstát až do konce, abychom se jednou setkaly a já jí mohla říci, že jsem ji měla ráda.